

BADŹ
TURYSTY-
STAW
W SWO-
IM
MIEŚ-
CIE

Zwiedzaj Kraków!

Znajdź nas:

@badzturysta

facebook.com/badzturysta

KRAKOWSKIE BIURO FESTIWALOWE - INSTYTUCJA KULTURY MIASTA KRAKOWA

BADŹ TURYSTA W SWOIM MIEŚCIE

Zwiedzaj
Kraków!

Zwierzęca wyliczanka, czyli rodzinna gra terenowa

1. Kamienica Pod Wiewiórką – ul. Floriańska 15
2. Kamienica Pod Rakiem – ul. Szpitalna 7
3. Kamienica Pod Orłem – Rynek Główny 45
4. Pałac Pod Baranami – Rynek Główny 27
5. Kamienica Pod Jagnięciem – Rynek Główny 28
6. Wieża Ratuszowa – lwy przed wejściem do wieży
7. Kamienica Pod Jaszczurami – Rynek Główny 8
8. Kamienica Pod Złotym Karpiem – Rynek Główny 10
9. Złoty Słoń – ul. Grodzka 17
10. Kamienica Podelwie – ul. Grodzka 32
11. Kamienica Pod Elefanty – ul. Grodzka 38
12. Dom Pod Smokiem – ul. Smoleńsk 18
13. Kamienica Pod Osłem – ul. Retoryka 9
14. Kamienica Pod Śpiewającą Żabą – ul. Retoryka 1
15. Kamienica Pod Pajakiem – ul. Karmelicka 35
16. Niedźwiedź w parku im. H. Jordana
17. Galeria rzeźb Bronisława Chromego – park Decjusza
18. ZOO – Las Wolski

Większość trasy można pokonać pieszo. Jedynie w przypadku dwóch ostatnich punktów proponujemy skorzystać z komunikacji miejskiej lub roweru.

BADŹ TURYSTA Zwiedzaj Kraków! W SWOIM MIEŚCIE

Krakowskie kamienice mają bogatą historię. Zwiedzając Kraków, warto spojrzeć w górę, by podziwiać zdobione godłami fasady. Skąd się wzięły? Kiedyś domy nie miały numerów. Nazywano je po prostu zgodnie z charakterystycznymi ozdobami, jak: pod konikiem, karpem, pod dzwonami, albo po prostu od nazwiska właściciela. Tak było aż do końca XVIII wieku, kiedy Kraków dostał się pod panowanie Austrii. Austriacy wprowadzili w Krakowie własne porządki, w tym między innymi numerację domów. Dziś jednak na naszej trasie wypatrujemy ciekawych zdobień... zwierzęcych.

**Rudy ogon, ząbki długie,
jakiś zwierzak szyszkę skubie (...).
Po gałązkach skacze zwinnie
i żołędzie zbiera pilnie (...).**
(Michał Jankowiak, *Wiewiórka*)

Zaczynamy od zwierzątka z rudą kitą. **Kamienica Pod Wiewórką** (1) ma bogatą tradycję zarówno drukarską, jak i lekarsko-aptekarską (choć z wiewiórką nie ma to wiele wspólnego)*. W XVIII wieku mieszkał tu bardzo znany lekarz i anatom Rafał Czerwiakowski, który założył pierwszą w Krakowie klinikę chirurgiczną. Medyk zasłynął też tym, że jako pierwszy w Krakowie przeprowadził publiczną sekcję zwłok! Działała tu też jedna z najstarszych aptek w mieście – „Pod Żółtą Gwiazdą”.

*Obecnie mieści się tu m.in. Konsulat Honorowy Republiki Estonii w Krakowie. Wiecie, gdzie leży Estonia?

**Idzie rak, nieborak,
raz do przodu, a raz wspak.
Idzie rak, nieborak,
jak uszczyplnie, będzie znak!**
(rymowanka dziecięca)

Przy ulicy Szpitalnej* stoi pięćsetletnia **kamienica Pod Rakiem** (2) ze wspaniałym wielkim rakiem tuż nad bramą wejściową. W domu tym bowiem handlowano rakami. Było to drugie w Krakowie miejsce handlu tymi skorupiakami po rynku rakowym (między ulicami Szczepańską a Szewską).

*Skąd pochodzi nazwa ulicy? Kiedyś w miejscu dzisiejszego Teatru im. Juliusza Słowackiego znajdował się kompleks szpitalny.

– **Kto ty jesteś?**
– **Polak mały.**
– **Jaki znak twój?**
– **Orzeł biały.**
(Władysław Bełza, *Katechizm młodego Polaka*)

Czy wiecie, że nazwa **Pod Orłem** (3) tak naprawdę jest myląca, bo rzeźba nad okapem przedstawia feniksa?* Feniks to mityczny czerwono-żółty ptak podobny do orła, którego starożytni kapłani mieli spalać w ognisku, a on po trzech dniach odradzał się z popiołów. Rzeźbę zaprojektował bardzo znany krakowski twórca Stanisław Wyspiański. Kamienica ta jednak ma też swojego orła – znajduje się on nad bramą!

*A czy wiecie, która kamienica przy Rynku nazywana jest budynkiem Feniksa? Rozejrzyjcie się wokół w poszukiwaniu odpowiedzi!

BADŹ TURYSTA Zwiedzaj Kraków! W SWOIM MIEŚCIE

Gdzieś ty bywał, czarny baranie?

We młynie, we młynie, mościwy panie.

Cóżeś tam jadał, czarny baranie?

Galeczki, kluseczki, mościwy panie.

(piosenka dziecięca)

Według tradycji kiedyś w miejscu, gdzie stoi **Pałac Pod Baranami** (4), znajdowała się gospoda, przy której trzymano barany przeznaczone do sprzedaży dla mieszkańców Krakowa. I właśnie od nich wywodzi się godło i nazwa kamienicy. Kiedyś nazwa brzmiała: „Gdzie Barany”, a jej godło wyglądało inaczej niż dziś: były to dwa barany złączone wspólną głową. Teraz nad bramą wiszą trzy baranie głowy*.

*W pałacu działa studyjne Kino Pod Baranami, a w piwnicach przedstawienia daje słynny kabaret Piwnica pod Baranami.

Mańcia staje. Z pod fartuszka

Słysząc głośny stuk serduszka:

Stuku, puku... Ledwie żywa.

Wtem tu: – „Meee”... Coś się odzywa...

Patrzy, aż ci tu jagniątko

Leży w trawie niebożątko.

(Maria Konopnicka, *Przygoda Mańci*)

Znana dziś nazwa **kamienicy Pod Jagnięciem** (5)* pochodzi z XIX wieku, gdy zakupiła ją właścicielka stojącego obok Pałacu Pod Baranami. Jako że dom był mniejszy i skromniejszy od „Baranów”, określono go mianem „Pod Jagnięciem”.

*Dom miał złą sławę – w roku 1537 przed tym budynkiem został zasztyletowany architekt królewski, twórca kaplicy Zygmuntowskiej i zamku wawelskiego Bartolomeo Berrecci.

Lew ma, wiadomo, pazur lwi,

Lew sobie z wszystkich wrogów drwi.

Bo jak lew tylko ryknie,

To wróg natychmiast zniknie.

(Jan Brzechwa, *Lew*)

Wieża Ratuszowa (6) (ok. 70 m wysokości) jest pozostałością ratusza, który kiedyś był wielkim kompleksem budynków*. Lwy pojawiły się dopiero w latach 60. XX wieku. (Ile to lat temu? Kto policzy?). Podczas remontu przeniesiono tu figury lwów z podupadłego pałacu w Pławowicach i ustawiono przed budynkiem. Rzeźby były wykonane z białego kamienia, który jednak z czasem stracił swój pierwotny kolor.

*Wieża ta jest krakowską krzywą wieżą. Jej odchylenie od pionu wynosi 55 centymetrów. A jaką inną krzywą wieżę znacie?

BADŹ TURYSTA W SWOIM MIEŚCIE

Zwiedzaj
Kraków!

Dawno, dawno temu, w ubogiej chatce nad brzegiem morza mieszkał biedny rybak. Pewnego dnia wybrał się jak zwykle na połów. Rybak zarzucił sieć i już po niedługiej chwili zauważył, że coś w niej pięknie połyskuje. – A cóż to za dziwo? – rzekł do siebie, wyjmując z sieci...

(O rybaku i złotej rybce, baśń ludowa)

Nazwa **kamienicy Pod Złotym Karpem** (7) pochodzi oczywiście od wizerunku złoczonego karpia, który znajdował się w godle budowli. Przed I wojną światową symbol przeniesiono do sąsiedniej kamienicy (nr 11) i umieszczono w... podwórzu.

Była sobie kiedyś mała jaszczurka, zielona zwinka, jedna z takich, które chętnie wylegają się na nagranych słońcem kamieniach. Wiodła przyjemne życie, gdy pewnego dnia leżała na słońcu, padł na nią cień ogromnego gada. Jaszczurka podniosła głowę i ujrzała smoka szybującego po niebie.

(Bajka o jaszczurce)

Nazwa **kamienicy Pod Jaszczurami** (8)* pochodzi od kamiennego godła ze splecionymi jaszczurkami. To kopia oryginalnej rzeźby gotyckiej, która znajduje się w Muzeum Narodowym w Krakowie. Kamienicę nazywa się także Pod Jaszczurką lub Włoską.

*Pod Jaszczurami to także nazwa jednego z najstarszych i najslynniejszych klubów studenckich w Krakowie.

**Idzie słoń, a na słoniu stoi koń.
Idzie słoń, a na słoniu stoi koń.
Idzie słoń, a na słoniu stoi koń.**

(rymowanka dziecięca)

W roku 1932 Antoni Oświęcimski w **domu Pod Złotym Słoniem** (9) założył aptekę. Od swojego herbu była nazywana Apteką Pod Złotym Słoniem i działała aż do 2008 roku.

**Chociaż latek mało mam,
to powiedziec muszę wam,
byście nie martwili się
i wiedzieli o tym, że:
Jestem silny jak lew, lew, lew, lew,
umiem zmarszczyć też brew, brew, brew, brew,
zjadam wszystko za dwóch, dwóch, dwóch, dwóch,
taki ze mnie jest zuch.**

(piosenka dziecięca)

Godło **kamienicy Podelwie** (10) to najstarsze zachowane godło w Krakowie. Przedstawia lwicę karmiącą swoje małe. Działał tu kiedyś warsztat kamieniarzy pochodzących z Pragi.

BADŹ TURYSTA Zwiedzaj Kraków! W SWOIM MIEŚCIE

**Były raz sobie cztery słonie,
Małe, wesole, zielone słonie,
Każdy z kokardką na ogonie...**

(piosenka dziecięca)

Kamienica Pod Elefanty (11) nazwę swą zawdzięcza dwóm godłom przedstawiającym słonia i... nosorożca. W średniowieczu tutaj kończył się Kraków – kamienica była ostatnim budynkiem w granicach miasta. Za domem znajdował się już tylko głęboki wąwóz oraz miejski mur.

**Dawno temu, blisko zamku, w mieście zwanym Kraków,
smok ogromny mieszkał w jamie i porywał nieboraków...**

(legenda krakowska)

Na szczycie **domu Pod Smokiem** (12) widzimy figurę smoka z rozpostartymi skrzydłami. Budynek zaprojektował Teodor Talowski, uważany za jednego z najważniejszych polskich architektów przełomu XIX i XX wieku. Słynący z fantazji i poczucia humoru twórca jest autorem projektów ponad 70 kościołów, kamienic, kaplic, pałaców, dworów, willi i szpitali.

**Osiółkowi w żłoby dano
W jeden owies, w drugi siano.
Uchem strzyże, głową kręci,
I to pachnie, i to nęci;
Od któregoż teraz zacznie,
Aby sobie podjeść smacznie?**

(Aleksander Fredro, *Osiółkowi w żłoby dano*)

Jak widzicie, **kamienica Pod Osłem** (13) ma bardzo ciekawy ciemny kolor. To dlatego, że architekt Teodor Talowski, o którym już wspominaliśmy, do budowy kamienic używał cegieł według sobie tylko znanej receptury, z własnej cegielni. Dzięki temu wszystkie budynki, których projekty wyszły spod jego ręki, miały wyglądać na starsze niż w rzeczywistości. Rzeźba na fasadzie przedstawia głowę osła – i to od niej kamienica wzięła nazwę.

**Ostrzegą ją mamusia,
re-re, kum-kum, re-re, kum-kum,
by zważała na bocusia,
re-re, kum-kum, bęc.
Przyszedł bocian niespodzianie,
re-re, kum-kum, re-re, kum-kum,
połknął (żabkę) na śniadanie,
re-re, kum-kum, bęc.**

(piosenka dziecięca)

Dawnymi czasy środkiem ulicy Retoryka płynęła rzeka Rudawa i w okolicy było słychać kumkanie żab. Żaba na fasadzie **kamienicy Pod Śpiewającą Żabą** (14) jest niezwykła – gra na mandolinie. Kiedyś była tu bowiem szkoła muzyczna. Wiecie, jak wygląda mandolina?

BADŹ TURYSTA Zwiedzaj Kraków! W SWOIM MIEŚCIE

***Pewnego dnia pajęczek się w rynnie śliskiej skrył,
Wtem deszczyk spadł i wnet pajęczka zmył.
Wyszło słoneczko i woda wyschła w krąg,
Po chwili już pajęczek znów się po rynnie piął.***
(piosenka dziecięca)

Jednym z najbardziej znanych budynków zaprojektowanych przez Teodora Talowskiego jest **kamienica Pod Pajakiem** (15). Nazwę tę dom zawdzięcza rzeźbie dużego pająka w sieci znajdującej się na szczycie budynku. Budynek wygląda jak mały średniowieczny zameczek z wieżą, a niektóre cegły celowo sprawiają wrażenie wypadających.

***Jestem sobie mały miś, gruby miś,
znam się z dziećmi nie od dziś.***
(*Miś Uszatek*, bajka telewizyjna)

W parku im. Dra Henryka Jordana stoi odlana z brązu podobizna **niedźwiedzia Wojtka** (16). Prawą łapą zwierzę wskazuje drogę do pomnika swojego dowódcy, generała Władysława Andersa. Dziwi was, że miał swojego dowódcę? Bo tak naprawdę Wojtek był... żołnierzem! W kwietniu 1942 roku polscy żołnierze armii generała Andersa za parę puszek konserw odkupili małego niedźwiadka brunatnego od przygodnie napotkanego chłopca. Wojtek, najpierw w stopniu szeregowca, a potem kaprała, przeszedł szlak bojowy od Iranu, przez Irak, Syrię, Palestynę, Monte Cassino, do Szkocji. Po demobilizacji jednostki znalazł dom w zoo w Edynburgu, gdzie żył do 1963 roku.

***Si bon, si bon, tralalala.
Pieski małe dwa
chciały przejść przez rzeczkę.
Nie wiedziały jak,
znalazły kładeczkę.
Kładka była zła,
skąpały się pieski dwa...*** (piosenka dziecięca)

Na terenie parku Decjusza można zobaczyć m.in. postaci zwierząt (wiewiórka, ślimak, żuraw, węże) oraz grające „same na sobie” instrumenty, zegar i wiele innych. Niesamowite wrażenie robi paw przy wejściu do **galerii rzeźb Bronisława Chromego** (17) oraz mały piesek pilnujący tego wejścia. Nieżyjący już Bronisław Chromy jest również autorem pomników Smoka Wawelskiego oraz psa Dżoka, o których piszemy w innym miejscu.

***W pierwszej klatce małpy skaczą: hop, hop, hop.
Słonie trąbą wodę piją: chlup, chlup, chlup.
Idziemy do ZOO, idziemy do ZOO!***
(piosenka dziecięca)

To już nie ozdoby – a całkiem prawdziwe zwierzęta! W krakowskim **Ogrodzie Zoologicznym** (18) mieszka niemal 1500 zwierząt (260 gatunków, także tych bardzo rzadkich, m.in. hipopotam karłowaty, tapir anta, koń Przewalskiego, antylopa addaks, pantera śnieżna, tygrys amurski czy jaguar). W Mini ZOO stworzonym dla najmłodszych można pogłaskać i nakarmić kucyki, króliczki miniaturowe, świnki morskie, żółwie, kózki karłowate, osiołki i lamy.